

ХРОНІКА

Юрій Волошин (Полтава)

III ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНЬСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНІ, СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА КУЛЬТУРНО-РЕЛІГІЙНІ ЗМІНИ В МАЛОПОЛЬСЬКІЙ ПРОВІНЦІЇ РАНЬНОМОДЕРНОГО ЧАСУ»

Захід відбувся 8–10 листопаді 2017 р. у Кракові. Це була вже третя зустріч істориків двох сусідніх країн у рамках польсько-українського симпозиуму ранньомодерної доби (перша і друга відбулися 12–13 вересня 2013 р. в Київському університеті ім. Б.Грінченка та 18–20 листопада 2015 р. у Кракові). Цьогорічну конференцію підтримало міністерство науки та вищої освіти Польщі, а її співorganizаторами виступили інститут історії Ягеллонського університету, Історичний музей міста Кракова та історичний факультет Київського національного університету ім. Т.Шевченка. Під час засідань восьми панелей відбулось обговорення проблем ранньомодерної історії, що становлять інтерес для фахівців. Це, перш за все, питання, пов'язані з політичним устроєм, суспільною організацією, релігією та культурою, а також історією козацтва.

Вітальні слова на відкритті конференції виголосили голова організаційного комітету професор, д-р габілітований *Ян Махнік*, заступник директора інституту історії Ягеллонського університету д-р габілітований *Станіслав Піяй*, заступник директора Історичного музею міста Кракова магістр *Яцек Сальвінський*, представник Київського університету ім. Б.Грінченка д-р іст. наук, професор *Віталій Михайловський* та директор Національного музею історії України *Тетяна Сосновська*.

Перша панель, яку модерувала професорка Ева Дубас-Урванович, розпочалася з доповіді доктора *Валерія Бубеня* (Краків), присвяченої функціонуванню II Литовського статуту на тих територіях, які були включені до Малопольської провінції після Люблінської унії. Магістр *Домінік Кадзік* (Краків) порушив проблему побутування у середовищі коронних дворян короля Стефана Баторія представників української шляхти. Д-р іст. наук *Наталія Старченко* (Київ) на прикладі конфлікту князя Григорія Сангушка зі своїми клієнтами проаналізувала окремі аспекти земельних відносин між панами і слугами. Канд. іст. наук *Олексій Вінниченко* (Львів) ознайомив присутніх з особливостями того, як відбувалися вибори депутатів до Коронного трибуналу на сеймиках Руського та Белзького воеводств в останній чверті XVI – першій половині XVII ст.

Друга панель, модерowana д-ром габілітованим Даріушем Мілевським, присвячувалася історії козацтва. У виступі д-ра іст. наук *Петра Кулаковського* (Острого) ішлося про інституційні запозичення козацькими радами практик шляхетських сеймиків, до яких, на думку дослідника, козацтво вдавалося через прагнення прирівнятися до шляхетського стану. Д-р габілітований *Анджей Коритко* (Ольштин) акцентував увагу на проблемі ставлення шляхетської еліти до козацького питання у часи так званого «золотого спокою» (1638–1648 рр.). Доповідач окреслив ряд питань, які постають перед сучасними дослідниками, і відповідь на котрі може суттєво доповнити бачення козацько-шляхетських відносин. Їх зазвичай розглядають винятково крізь призму використання козаків у планованій королем війні з Османською імперією. Магістр *Артур Гоциньський* (Краків) проаналізував публічну діяльність коронного хорунжого Александра Конєцпольського перед повстанням Б.Хмельницького.

Третя, остання 8 листопада, панель відбувалася під керівництвом д-ра іст. наук Віталія Михайловського. Д-р габілітований *Ярослав Столицький* (Краків) порушив проблему існування в Речі Посполитій так званих «українних вигнанців» – шляхтичів із перш за все Чернігівського воеводства, які під час повстання Б.Хмельницького втратили свої володіння. На думку доповідача, подальше дослідження цього питання дозволить розв'язати ряд поставлених у попередні роки питань. Зокрема й те, що його озвучив свого часу З.Вуйцик: яку роль відіграли ці «вигнанці» в пауперизації шляхетського стану? Друга доповідь – д-ра *Збігнева Гундєрта* (Варшава) – стосувалася питання найму козацьких військ для віденської кампанії 1683 р. Охарактеризувавши матеріали надвірних рахунків короля Яна III Собеського, які залишилися поза увагою попередніх дослідників, він висловив припущення, що їх опрацювання дозволить упровадити в науковий обіг кілька нових суттєвих спостережень. Виступ д-ра *Маріуша Махіні* (Краків) було присвячено окремим аспектам функціонування армії Речі Посполитої на Поділлі, Україні та Волині, яка після так званого «німого сейму» 1717 р. стала регулярною.

Наступного дня, 9 листопада, відбулися ще три панельних засідання. Четверта панель, модератором якої був д-р іст. наук Петро Кулаковський, стосувалася проблем Хмельниччини та дипломатичних відносин. Професор, д-р габілітований *Пьотр Борек* (Краків) у своїй доповіді проаналізував віршовані епічні літературні твори, написані у середині XVII ст. у шляхетському середовищі. Він зауважив, що ці тексти дозволяють побачити той «міф козацтва», який панував тоді серед шляхти. Доповідь відомого польського історика професора, д-ра габілітованого *Мирослава Нательського* (Варшава) стосувалася дискусійних військових аспектів повстання Б.Хмельницького (1648–1653 рр.). Наступні два виступи присвячувалися проблемам дипломатії середини XVII ст. Так, д-р габілітований *Даріуш Мілевський* (Варшава) розглянув політичні плани й дипломатичні маневри семигородського князя Дєрдя II Ракоці в умовах козацького повстання та «Потопу», а канд. іст. наук *Тетяна Григор'єва* (Київ) розповіла про невідомі посольства гетьмана П.Дорошенка до Османської імперії.

П'ята панель, яку вів професор, д-р іст. наук Юрій Волошин (Полтава), була найкоротшою на конференції, адже складалася лише з двох доповідей, утім вона виявилася не менш цікавою. Д-р габілітований *Януш Смолуха* (Краків) свій виступ присвятив характеристиці діаріуша одного з членів дипломатичної місії, надісланій папою Клементом VIII до короля Сигізмунда III в 1596 р., а саме Паоло Муканте. Згідно з твердженням доповідача, ці записи – також цінне джерело для вивчення об-

ставин укладення Берестейської унії. У доповіді канд. іст. наук *Оксани Вінниченко* (Львів) на основі тестаментів львівських вірмен XVII – першої половини XVIII ст. було проаналізовано трансформацію їх конфесійної ідентичності.

На шостій, останній у другий день конференції, панелі, модераторкою якої була д-р іст. наук *Наталія Старченко* (Київ), передбачалося виголошення трьох доповідей. Першим виступив професор, д-р габілітований *Єжи Урванович* (Білосток), котрий акцентував увагу присутніх на культурній ролі, що її відігравали представники дому Жолкевських на руських землях. Перш за все це стосувалось їхньої містотворчої й місторозбудовчої діяльності. Реферат д-ра іст. наук, професорки *Людмили Посохової* (Харків) стосувався присутності у православних колегіумах – Чернігівському, Харківському, Переяславському – вихованців єзуїтських навчальних закладів і Краківської академії як фундаторів та професорів. На думку доповідачки, «теза про те, що православні колегіуми мали генетичний зв'язок з єзуїтськими, на сьогодні незаперечна». Д-р іст. наук *Максим Яременко* (Київ) на основі аналізу церковного календаря, який, на його думку, дає можливість вивчати позицію духовної еліти й так звану «народну побожність», спробував підважити усталене в українській історіографії твердження про те, що після 1686 р. церковне життя в Київській митрополії було перебудоване за російським зразком, а всі національні особливості – знищено.

Третього дня конференції відбулися ще два засідання. Сьому панель вів професор *Мирослав Нагельський*. Д-р іст. наук *Віталій Михайловський* (Київ) у своїй доповіді порушив проблему існування гродського суду в м. Летичів Подільського воєводства – до офіційного встановлення його Варшавським сеймом 1581 р., і навіть ряд аргументів на користь своєї гіпотези. Доповідь магістра *Яни Гражевської* (Київ) присвячувалася аналізу сеймових конституцій 1611–1632 рр. на предмет розгляду на сеймах питання зберігання й переписування в українських воєводствах земських і гродських книг – важливої складової суспільного життя та збереження інформації. Реферат д-ра *Єжи Тернеса* (Люблін) стосувався спроби реформи коронного трибуналу у середині XVIII ст., яка передбачала його поділ на дві частини – для Велико- й Малопольської провінцій. Утім цю реформу так і не вдалося завершити через ряд ідеологічних і практичних проблем.

Остання, восьма, панель, якою керував д-р іст. наук *Максим Яременко*, складалася також із трьох доповідей. Першу з них представила канд. іст. наук *Марія Гарасимчук* (Львів), яка зосередила увагу на словесних образах, що були складовою міжособистісних конфліктів у Самбірській економії наприкінці XVI – у XVII ст. На думку доповідачки, їх використання стало невід'ємною частиною тогочасного суспільства, сприймалися як образа честі. Д-р іст. наук *Юрій Волошин* (Полтава) у своєму виступі окреслив перспективи дослідження на матеріалах Гетьманщини явища, відомого в європейській історіографії під назвою «life-cycle servants». Цей термін уживається в історичній демографії для позначення осіб, котрі працювали як слуги певний період свого життя – після виходу з батьківського домогосподарства й до створення власного. Доповідь д-ра габілітованого *Артура Гурака* (Люблін) стосувалася проблеми зміни митного й санітарного кордону під час перегонів худоби з українських земель до Польщі в XIX ст.